

AFRIKA NA UNESCO-vom POPISU UGROŽENE BAŠTINE

MARKO KOŠAK

Što povezuje egipatske piramide i Machu Picchu drevnih Inka s Anda? Veliki kanjon rijeke Colorado i Taj Mahal? Ili, možda, Dioklecijanovu palaču i krater Ngorongoro u Istočnoj Africi? Nesumnjivo, malo toga, osim činjenice da se radi o spomenicima i znamenitim mjestima velike vrijednosti koji su uvršteni u jedinstveni Popis svjetske baštine UNESCO-a.

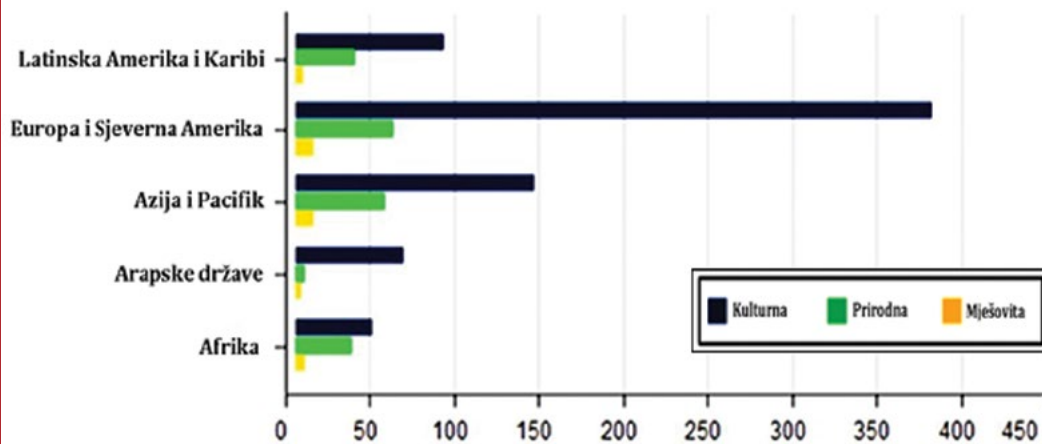
Poznato je da Afriku karakterizira raznolika i fascinantna prirodna baština te bogatstvo ostataka iz prošlih vremena i civilizacija. Dobar dio te baštine ima veliku vrijednost te zaslužuje i ima određeni stupanj zaštite jer je danas ugrožen na različite načine. Predmet istraživanja ovog rada su mjesta i znamenitosti u Africi koje se nalaze na popisu Svjetske baštine UNESCO-a, njihova rasprostranjenost i važnost te istraživanje stanja i opasnosti koje im prijete, s ciljem definiranja mogućih smjernica za budućnost kako bi se očuvala ključna svjedočanstava o prošlim civilizacijama kao i najdirljiviji predjeli prirode.

UNESCO SVJETSKA BAŠTINA

Stari Grci su govorili o „sedam čuda“ u tada poznatom svijetu. U današnjem svijetu postoji znatno više od „sedam čuda“ i njihova je zaštita nužna i potrebna jer opasnosti prijete sa svih strana. UNESCO, jedna od UN-ovih agencija koja se bavi područjima obrazovanja, znanosti i kulture te obuhvaća 193 zemlje članice, organizacija je unutar koje djeluje i Svjetski centar i odbor za baštinu. Zadaća je tog Odbora poticati zemlje članice na zaštitu prirodnih i kulturnih bogatstava te najvrednije njihove znamenitosti nominirati za Popis svjetske baštine. Biti na

Popisu svjetske baštine UNESCO-a važna je i prestižna stvar, no postupak upisa je dugotrajan i ozbiljan posao koji može potrajati i nekoliko godina (Rebanks, 2009).

UNESCO-ov popis razlikuje prirodnu i kulturnu baštinu. U prirodnu se baštinu mogu ubrajati cijeli nacionalni parkovi, planine ili polja, ali i samo jedno, vrlo staro i značajno stablo. Kulturna pak dobra čine ili važni povijesni objekti ili takozvana nematerijalna baština kao što je neka posebnost u jeziku, običajima, narodnoj nošnji itd. (Wittmayer, 2010). Kulturna baština je na UNESCO-vom Popisu svjetske baštine brojnija od prirodne baštine, posebice u nekim regijama (sl. 1). Tako je od 1972. godi-

Sl. 1. Broj UNESCO spomenika baštine po svjetskim regijama 2012. godine

Izvor: Unesco World Heritage Centre

ne, kada je usvojena Konvencija za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine, Popis svjetske baštine do danas na svoj popis uključila čak 936 spomenika u 153 države, od čega je 725 spomenika kulture, a 183 je spomenika prirode, dok je još 28 spomenika istovremeno obuhvaćeno u oba popisa. Neke zemlje, poput Kine, Francuske ili Italije imaju i više od 30 spomenika baštine, dok su u nekim zemljama samo objekt ili dva, prirodna znamenitost ili dvije, po odluci komisije, zasad zaslužili da uđu na Popis (Rebanks, 2009). Po brojnosti zaštićene baštine od strane UNESCO-a prednjače Europa i Sjeverna Amerika, pogotovo što se tiče kulturne baštine, zatim slijedi Azija i Pacifik, Latinska Amerika, dok su na začelju Arapske zemlje i Afrika (sl. 1).

AFRIKA NA UNESCO- OVOM POPISU SVJETSKJE BAŠTINE

Kao što je već rečeno, Afrika ima simboličan udio na Popisu svjetske baštine UNESCO-a. Ukupno je 2012. godine broj zaštićenih spomenika u Africi bio 82, i to 45

prirodnih spomenika baštine, 33 kulturna spomenika baštine te 4 mješovita (tab. 1). Iako ih nema mnogo, ti spomenici baštine predstavljaju neka od najspektakularnijih prirodnih mjesta na Zemlji, kao i najdragocjeniju kulturnu baštinu koja obuhvaća cjelokupnu ljudsku povijest iz vremena naših predaka do danas. Prirodna baština poput nacionalnog parka Serengeti, Viktorijinih vodopada, Kilimanjara i Ngorongoro kratera, te kulturna poput velikih egipatskih piramida, Abu Simbela i drevne Tebe, samo

Sl. 2. Nacionalni park Kilimanjaro

Izvor: travel.nationalgeographic.com

Tab. 1. Broj UNESCO spomenika svjetske baštine po svjetskim regijama 2012. godine

Regija	Kulturni	Prirodni	Mješoviti	Ukupno	%
Afrika	45	33	4	82	9
Arapske države	64	4	2	70	7
Azija i Pacifik	143	53	9	205	22
Europa i Sjeverna Amerika	384	58	10	452	48
Latinska Amerika i Karibi	89	35	3	127	14
Ukupno	725	183	28	936	100

Izvor: Unesco World Heritage Centre

su dio svjetske baštine na prostoru Afrike (Rebanks, 2009).

Ta zaštićena mjesta predstavljaju najbolje od najboljeg od afričke nevjerojatne baštine, odabrane prema zahtjevnim kriterijima kroz rigorozne međunarodne procese nominacije, tehničkog pregleda i izbora. Njihova zaštita, za dobrobit budućih generacija, kao i naše vlastite, zahtijeva visoku razinu upravljanja što je teško postići na kontinentu gdje siromaštvo i slab razvoj stvaraju proturječne zahtjeve za investicije, i gdje rat, demonstracije i korupcija ponekad sruše i najbolje namjere. Stoga je potreban cilj podizanja svijesti o toj baštini, i veći angažman zajednice za potporu, očuvanje i razvoj tih vrlo posebnih mjesta (Lee, 2010).

UGROŽENA UNESCO SVJETSKA BAŠTINA

Na Konvenciji svjetske baštine koju je osnovao UNESCO 1972. godine, u članku 11.4, UNESCO može neka mjesta svjetske baštine, kojima treba hitna i organizirana pomoć, staviti na Popis mjesta ugrožene svjetske baštine tj. baštine u opasnosti (tab. 2) kako bi se skrenula pozornost javnosti i ohrabrile protumjere (Rebanks, 2009).

Pod opasnostima za prirodnu svjetsku baštinu podrazumijevaju se izravne prijetnje

kojima bi se promijenile odlike lokaliteta kao što su prirodne katastrofe ili katastrofalno ljudsko djelovanje poput naseljavanja, zagađenja, sječe drva, rudarenja, poljoprivrede ili velikih građevinskih radova, kojima se smanjuje broj ugroženih vrsta u zaštićenom lokalitetu. Također postoje i opasnosti postupnih promjena koje mogu nastati geološkim, klimatskim i promjenama u okolišu. Opasnosti za kulturnu baštinu podrazumijevaju propadanje materijala, konstrukcija, ukrasa ili općeg arhitektonskog jedinstva, gubitak povijesne autentičnosti i kulturnog značaja. Opasnosti koje mogu zaprijetiti i prirodnim i kulturnim lokalitetima su nekontrolirana izgradnja, oružani sukobi, nedostatak sustava upravljanja ili promjene u pravnoj zaštiti lokaliteta (Howard, 2012).

Prije no što dospije na Popis mjesta svjetske baštine u opasnosti, stanje lokaliteta se procjenjuje i primjenjuje se eventualni program popravnih mjera u suradnji s državom u kojoj se nalazi. Krajnju ulogu u određivanju statusa ima Komitet. Financijsku pomoć Fundacije svjetske baštine može dobiti lokalitet odlukom Komiteta, a stanje lokaliteta se procjenjuje svake godine. Ovisno o procjeni Komitet može naložiti dodatne mjere ili pak izbrisati lokalitet s Popisa ugrožene svjetske baštine ili Popisa svjetske baštine

Tab. 2. Broj UNESCO spomenika svjetske baštine u opasnosti po svjetskim regijama 2012. godine

Regija	Kulturni	Prirodni	Mješoviti	Ukupno	%
Afrika	2	12	0	14	40
Arapske države	5	0	0	5	14
Azija i Pacifik	5	1	0	6	17
Europa i Sjeverna Amerika	3	1	0	4	11
Latinska Amerika i Karibi	3	3	0	6	17
Ukupno	18	17	0	35	100

Izvor: Unesco World Heritage Centre

općenito (Rebanks, 2009). Dva lokaliteta, Arapski rezervat oriksa i Dresdenska dolina Elbe su izbrisane s popisa mjesta svjetske baštine nakon što nisu rješeni njihovi problemi koji su ih smjestili na popis ugroženih mjesta svjetske baštine (Lee, 2010).

AFRIKA NA UNESCO- OVOM POPISU UGROŽENE SVJETSKJE BAŠTINE

Nažalost, Afrika ima popriličan udio na Popisu svjetske baštine koja je ugrožena, čak 40% (tab. 2). Tako velik udio odraz je nekoliko specifičnosti ovog kontinenta, prvenstveno učestalih nemira i ratova. Dvanaest od četrnaest ugroženih spomenika su prirodni, a dva kulturni. Kulturni spomenici obično prolaze bolje od prirodnih za vrijeme nemira jer nema razloga za njihovo uništavanje (Wittmayer, 2010). Prirodni spomenici su ranjiviji za vrijeme nemira jer se oni smatraju izvorima besplatne hrane i drugih resursa. U takvim razdobljima nemira u Africi je upravljanje nemoguće, a rastuće posjedovanje oružja omogućuje pobunjeničkim grupama, obrambenim armijama ili civilnom društvu da eksploatira resurse. Trenutno postojeći problemi sa baštinom u Srednjoafričkoj Republici, Obali Bjelokosti, Kongu, Etiopiji, Nigeru i Madagaskaru su svi počeli

za vrijeme civilnih nemira, i vjerojatno će se nastaviti još neko vrijeme nakon rješavanja konflikata. Parkovna infrastruktura i građevine se mogu obnoviti vrlo brzo, međutim problem je sa životinjama kojima treba dosta vremena za oporavak (Lee, 2010).

Glavne opasnosti za prirodnu i kulturnu baštinu u Africi prvenstveno predstavljaju ljudsko djelovanje, ali i djelovanje prirode na različite načine. Najveće prijetnje jesu:

Politički i građanski nemiri. Djelovanja pobunjeničkih skupina za vrijeme učestalih nemira i oružanih sukoba najviše štete spomeničkoj baštini prostora Afrike.

Sl. 3. Eksploatacija željezne rude na planini Nimba u Liberiji

Izvor: arcelormittal.com

Rudarstvo i eksploatacija minerala. Današnji porast cijena robe rezultirao je ogromnim valom u aktivnostima istraživanja minerala u cijeloj Africi. Unatoč odredbama Konvencije za zaštitu baštine, mnoge vlade smatraju mjesta sa spomenicima svjetske baštine legitimnim za istraživanje. Spomenici baštine koji su trenutno pod prijetnjom rudarstva i istraživanja minerala (unutar svojih granica ili u neposrednoj blizini) jesu planine Nimba, Ruwenzori i Virunga, jezera Turkana, parkovi Banc D'Arguin, iSimangaliso i Mana Pools te rezervat životinja Selous (Howard, 2012).

Izgradnja brana i skretanje voda. Voda je potrebna svugdje - za električnu energiju, navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta i industrijski razvoj. Egipatski plan izgradnje brane na Nilu razvijen 1950-ih i proveden 1960-ih godina, a koji je htio sačuvati veličanstvene Nubijske spomenike od rastuće vode jezera Naser, bio je vjerojatno najvažnija pokretačka snaga za zaštitu baštine u čitavom svijetu i stvaranje Popisa svjetske baštine UNESCO-a. Mjesta koja su danas u Africi ugrožena izgradnjom brana i skretanjem voda jesu jezera Viktorija, Ichkeul, Turkana, nacionalni rezervat ptica Djoudj, nacionalni parkovi iSimangaliso, Mana Pools i Niokolo-Koba, jezerski sustav Kenije te rezervat Selous. Abu Mena je poseban slučaj, tamo voda koja se preusmjerava iz Nila za navodnjavanje usput utječe na temelje ovog arheološkog lokaliteta (Howard, 2012).

Ceste i razvoj infrastrukture. Planovi za velike nove ceste kroz spomenike svjetske baštine, kao što je projekt autoceste koja bi prošla kroz piramide u Gizi, odnosno nove Serengeti autoceste koja bi prošla kroz nacionalni park (sl. 4), uzrokuju snažno protivljenje međunarodnih medija, javne

prosvjede i protivljenje političkih programa. No, neki drugi projekti, kao što su nova luka i koridor koji su planirani za transformaciju starog grada Lame, i dalje se provode bez bilo kakvog protivljenja. Postoji puno takvih manjih infrastrukturnih razvojnih projektata koji narušavaju prirodne i kulturne vrijednosti diljem kontinenta. Mjesta kojima prijeti izgradnja cesta i drugi infrastrukturni projekti uključuju gore navedene, kao i planine Simien, rezervate Selous, Okapi i Timgad (Howard, 2012).

Krivolov, sječa i iskorištavanje tih resursa. Većina prirodnih spomenika u Africi su u izvjesnoj mjeri pogođeni nezakonitim lovom i drugim oblicima upotrebe resursa. Veliki sisavci koji su ciljani za vrijedne trofeje, kao što su nosorog i slon posebno su ranjiva

Sl. 4. Plan izgradnje autoceste kroz nacionalni park Serengeti

Izvor: newswatch.nationalgeographic.com

vrsta diljem kontinenta. Komercijalno iskorištavanje divljih životinja za meso je često u zavali Konga i u cijeloj zapadnoj Africi (Howard, 2012).

Ljudska naselja. Portfelj svjetske baštine Afrike obuhvaća sve, od povijesnih gradova i ruralnih naselja do područja netaknute divljine bez ljudskog naselja. Često zaštita baštine zahtijeva isključivanje ljudi, osobito u slučaju arheoloških i prirodnih mjesta. Dosta, to je uvjet kako bi takva mjesta udovoljila rigorozne uvjete prije nego oni mogu biti upisani na Popis svjetske kulturne baštine (Rebanks, 2009). U nekoliko slučajeva gdje su ljudi živjeli na mjestu prije nego što je upisano na popis zaštićenih mjesta, trenutno je velika napetost između zahtjeva ljudi koji tamo žive i zahtjeva za zaštitu prirodnih vrijednosti. To se posebno odnosi na arheološka nalazišta kao što su Kilwa, palače iz Abomeya i ruševine Loropeni te na prirodne znamenitosti u kojima su ljudi još uvijek naseljeni kao što su planine Simien, Ngorongoro krater, Okapi rezervat i rezervat faune Dja (Howard, 2012).

Klimatske promjene. Dugoročni utjecaj klimatskih promjena je teško procijeniti, ali

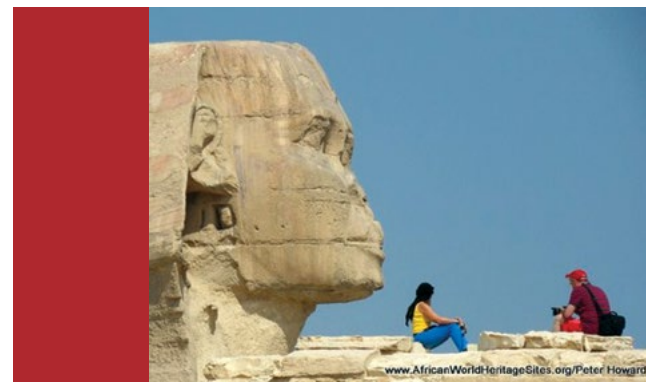

Sl. 5. Pripreme za ritualne običaje u palačama Abomey u Beninu
Izvor: willdoherty.org

prirodne pojave će biti znatno izmijenjene s vremenom, kao što je vidljivo kod porasta temperature i globalnog zatopljanja. Ledenjaci na visokim planinama (Kilimanjaro, Ruwenzori i Mount Kenya) istočne Afrike se tope brzo i vjerojatno će nestati u roku od dva ili tri desetljeća. Zajednice će 'preseliti' na više nadmorske visine, istiskujući rijetke biljke i životinje koje se trenutno mogu naći blizu vrhova planina. U međuvremenu, porast morske razine preplavit će priobalne močvare i muljevite obale što će isto utjecati na migraciju životinja (Howard, 2012).

Slučajni gubitak. Nezgode se uvijek mogu dogoditi i one također predstavljaju prijetnju u Africi kao i u drugim dijelovima svijeta. Spomenici kulturne baštine posebno su osjetljivi na vatru. Tako su grobnice kraljeva Buganda u Kasubi uništene u požaru 2010. godine, a dijelovi palača Abomeya doživjeli su sličnu sudbinu u 2009. godini (Howard, 2012).

Loše regulirani razvoj turizma. Turizam donosi velike ekonomske koristi međutim većina afričkih mjesta još nije previše opterećena pretjeranim brojem posjetitelja. Tu je još uvijek prilika da se može pružiti djelotvorni regulatorni okvir kako bi se osiguralo da se baština zaštiti, a da zadovoljstvo posjetitelja bude na maksimalnoj mogućoj razini (Lee, 2010). Postoji nekoliko mjesta na kojima turizam već predstavlja stvarnu prijetnju, uključujući štete na nekim od egipatskih spomenika i rimskih ruševina u sjevernoj Africi (gdje se ljudi često penju po spomenicima), te gubitak pustinskih vrijednosti povezanih s razvojem logora, off-road vožnju i ostale infrastrukture u nekim od najpopularnijih nacionalnih parkova kao što su Viktorijini vodopadi, Ngorongoro i Serengeti, rezervat Selous i Mana Pools (Howard, 2012).

Sl. 6. Penjanje po spomenicima kulturno-povijesne baštine u Africi
Izvor: AfricanWorldHeritageSites.org

Nedostatak političke volje i vodstva. Posao političara je uravnotežiti (često proturječne) zahtjeve različitih sudionika u izradi razvojnih odluka. Iz perspektive baštine, kratkoročni ekonomski dobici se često preferiraju prije dugoročnih ciljeva koje štite vrijednosti baštine. Otkako je donesena odluka o izgradnji Asuanske brane u Egiptu (1960.-1971.), političari su prigrllili velike programe koji štete baštini. Izgradnja Serengeti autoceste za sada je zaustavljena, ali je potrebno jako političko vodstvo kako bi se spriječilo druge potencijalne štetne projekte kao što je predložena nova luka u Lami, niz brana na glavnim pritokama jezera Turkana, poplave u dolini Zambezi ili proširenje rudnika na planini Nimba (Howard, 2012).

Prirodni fenomeni, nebriga i napuštanje. Recept za katastrofu spomenika kulturne baštine je dopuštanje da priroda 'učini svoje'. Kao i kod bilo koje imovine, objekti koje je čovjek napravio zahtijevaju stalno održavanje koje će ih držati u dobrom stanju od utjecaja vjetrova, kiše, oluja i štete nastale od koloniziranih biljaka i životinja. Velik dio graditeljskog naslijeđa Afrike općenito je

podlegao silama prirode zbog građevinskih materijala. Vrijedno je napomenuti da su prirodne prijetnje izgrađenoj baštini stalno prisutne i uzrokuju oštećenja gotovo jednako brzo kao što se ona mogu popraviti. Primjerice, tek što su sredstva osigurana za obnovu napuštene svahili luke Kilwa (Tanzanija), druga kriza nastaje na Madagaskaru gdje je ciklon nedavno oštetio zid i krov palače u Ambohimangi (Howard, 2012).

UNESCO-ov POPIS UGROŽENE BAŠTINE U AFRICI

Četrnaest spomenika baštine iz Afrike koji se nalaze na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine uključeno je i na Popis svjetske baštine u opasnosti zbog velike opasnosti koje prijete njihovom opstanku (tab. 2). Popis bi trebao poslužiti kao poziv za međunarodnu zajednicu da pokrene sve potrebne diplomatske, financijske i tehničke resurse za poboljšanje stanja gdje god je moguće (Lee, 2010). Na Popisu baštine u opasnosti nalaze se (sl. 11):

Nacionalni park Manovo-Gounda St. Floris (Srednjoafrička Republika) dodan je

Sl. 7. Krivolov u nacionalnom parku u Srednjoafričkoj Republici
Izvor: AfricanWorldHeritageSites.org

na Popis 1997. zbog zabrinjavajuće situacije na sjeveru zemlje i nemogućnosti parkovnih vlasti da se efektivno suoče sa prijetnjama. Krivolov je eskalirao te je većina velikih sisavaca ubijena proteklih godina. Još uvijek nema naznaka poboljšanja stanja iako je prostor sve više nesiguran, a većina parkovne infrastrukture uništena (Howard, 2012).

Strogi rezervat planine Nimba (Obala Bjelokosti) dodan je na Popis 1992. zbog opasnosti od miniranja. Velik dio rezervata preko granice, sa gvinejske strane, je raskrčen kako bi se omogućilo miniranje u višim predjelima planine i dobila željezna ruda. Budući da se veći dio planine sastoji od visokokvalitetne željezne rude, i dalje postoji vrlo realna opasnost od daljnjih razaranja i potpunog uništenja velikog dijela šuma, livada i jedinstvene bioraznolikosti (Howard, 2012).

Nacionalni park Comoe (Obala Bjelokosti) dodan je na Popis 2003. nakon što je u Obali Bjelokosti izbio građanski rat te su parkovi i okolna područja pali u ruke pljačkaša. Većina parkovnog osoblja je povučena, a krivolov je eskalirao. Iako je rat završio,

velik dio parkovne infrastrukture je uništen, ceste prema parkovima nisu više dostupne, a parkovno osoblje se vrlo polako vraća na svoja mjesta. Trebat će mnogo godina, čak i pod najboljim okolnostima, da se populacije divljih životinja oporave (Howard, 2012).

Čitava baština Demokratske Republike Kongo ugrožena je kao posredna posljedica pobune koja je dovela do zbacivanja predsjednika Mobutua sredinom 90-ih godina, ali i previranja oko genocida u Ruandi i s tim povezanog priljeva izbjeglica te kasnijih razdoblja civilnih nemira. Parkovi na istoku zemlje su najteže pogođeni, čak je i **nacionalni park Salonga** dodan na Popis ugrožene baštine 1999. godine. Još ranije, dodani su **nacionalni park Virunga** 1994., **nacionalni park Garamba** 1996. te **nacionalni park Kahuzi-Biega** i **biološki rezervat Okapi** 1997. godine (Howard, 2012).

Abu Mena (Egipat) je dodan na Popis baštine u opasnosti 2001. jer je kao i mnoge druge drevne strukture počeo patiti zbog slijeganja povezanog s rastućom vodom zbog novog navodnjavanja i razvoja poljoprivrede u tom području. Napori se ulažu da bi se stanje popravilo poboljšavanjem dre-

Sl. 8. Porast razine vode u Abu Meni u Egiptu
Izvor: flickr.com

Sl. 9. Walla kozorog – ugroženi endem u nacionalnom parku Simien u Etiopiji
Izvor: wokingps.org.uk

Sl. 10. UNESCO-ovi spomenici baštine u opasnosti u Africi 2012. godine
Izvor: Unesco World Heritage Centre

naže i podupiranjem pogođenih zgrada, ali učinkovito dugoročno rješenje još nije postignuto (Howard, 2012).

Nacionalni park Simien (Etiopija) je dodan na Popis baštine u opasnosti 1996. kada su pobunjeničke vojske preuzele kontrolu nad prostorima sjeverne Etiopije te su parkovi pretrpjeli daljnji priljev ljudi koji su prijetnja staništima Simien lisice, Walia kozoroga i drugih kritično ugroženih endema biljnog i životinjskog svijeta. Biljni i životinjski svijet se danas dobro oporavlja te je još uvijek moguć održiv razvoj u parku i ponovno uspostavljanje održivih populacija ključnih vrsta (Howard, 2012).

Tropska kišna šuma Atsinanana (Madagaskar) je dodan na Popis baštine u opa-

ZAKLJUČAK

UNESCO od 1972. godine diljem svijeta čuva mnoštvo (danas 936) jedinstvenih prirodnih spomenika i onih koji su djelo čovječjih ruku. Po brojnosti zaštićene baštine od strane UNESCO-a Afrika ima maleni udio, ali je njena baština nadaleko prepoznatljiva. Dobar primjer za to je Tanzanija s glasovitim mjestima svjetske prirodne baštine, a to su Serengeti, Ngorongoro i Kilimanjaro, koji su nalik na afričku slikovnicu i bude čežnju za netaknutom prirodom. Isto tako, Egipat sa svojim piramidama, palačama i hramovima oduzima dah

snosti 2010. zbog političkih i građanskih nemira u cijeloj zemlji, povlačenja većeg dijela međunarodne pomoći i eskalacije problema sa ilegalnom sječom šuma (Howard, 2012).

Prirodni rezervat Air i Tenere (Niger) je dodan na Popis baštine u opasnosti 1992. kada je vlada izgubila kontrolu te je to područje palo pod kontrolu pobunjenih skupina Tuarega. Većina velikih sisavaca i ostalih ugroženih vrsta divljači nakon toga je uništena (Howard, 2012).

Nacionalni park Niokolo-Koba (Senegal) je dodan na Popis baštine u opasnosti 2007. zbog ugroženosti velikih sisavaca krivolovom (Howard, 2012).

Grobnice kraljeva Buganda u Kasubi (Uganda) su dodane na Popis baštine u opasnosti 2010. nakon uništenja vatrom (Howard, 2012).

Ruševine Kilwa Kisiwani i ruševine Songo Mnara (Tanzanija) su dodane 2004. na Popis baštine u opasnosti kao rezultat općeg propadanja struktura i nedostatka sposobnosti poduzimanja korektivnih mjera (Howard, 2012).

Nacionalni park Ruwenzori (Uganda), nacionalni park Ichkeul (Tunis), rezervat faune Djoudj (Senegal) i krater Ngorongoro (Tanzanija) također su bili upisani na Popis svjetske baštine u opasnosti, ali su uklonjeni s tog popisa zbog djelomičnog popravljanja stanja baštine (Howard, 2012).

ljubiteljima kulturne baštine. Međutim, osim što je kontinent poznatih spomenika baštine, Afrika je ujedno i kontinent na kojem, više nego na ostalim kontinentima, postoje velike opasnosti za baštinu te je stoga velik i udio afričke baštine koja se nalazi na UNESCO-ovom popisu ugrožene baštine tj. baštine u opasnosti. Čak 40% ukupne svjetske baštine na tom popisu pripada Africi što i ne čudi ako se uzme u obzir da je Afrika kontinent velikih suprotnosti, učestalih nemira i ratova. Osim nemira, opasnost predstavljaju i brojne ljudske djelatnosti kao što su rudarstvo i eksploatacija minerala, izgradnja brana i skretanje voda, ceste i razvoj infrastrukture, krivolov, sječa te loše regulirani razvoj turizma, nedostatak političke volje i vodstva, nebriga, napuštanje itd. Sve to upućuje na činjenicu da je Africi potrebna hitna i organizirana pomoć međunarodne zajednice koja bi trebala učiniti sve što je moguće da zaštiti ugroženu baštinu tog kontinenta.

LITERATURA I IZVORI

HOWARD, P., 2012: African World Heritage, *African World Heritage Sites*. <http://www.africanworldheritagesites.org/> (02.05.2012.)

LEE, E., 2010: World Heritage site status: boon or bane?, *International Institute for Asian Studies (IIAS), The Newsletter 54*. <http://www.iias.asia/article/world-heritage-site-status-boon-or-bane> (02.05.2012.)

REBANKS, J., 2009: World Heritage Status: Is there opportunity for economic gain? Research and Analysis of the Socio Economic Impact Potential of UNESCO World Heritage Site Status, *Rebanks Consulting and Trends Business research on behalf of the Lake District World Heritage Project*. <http://www.lakeswhs.co.uk/documents/WHSTheEconomicGainFinalReport.pdf> (02.05.2012.)

Unesco World Heritage Centre, <http://whc.unesco.org/en/list/stat%29> (02.05.2012)

WITTMAYER, J., 2010: Kultura na prodaju? „Tradicionalni” običaji, institucije i vrijednosti kao roba u turizmu utemeljenom u prirodi, *Etnološka istraživanja* 1 (15), 117-128.